

30/10

Invandrare bearbetas i Israels valkampan



M Beigin, en lysande folktalare som leder Herutpartiets agitation mot Ben-Gurions regim.

"Andra generationen" rycker i förgrunden

I sin andra artikel från Israel skildrar Herbert Tingsten de olika partiernas ställningstaganden och de konkreta tvistefrågorna i samband med valen den 3 november. Särskilt stannar han inför det inom regeringen dominerande Mapai-partiet och den med Mapai lierade organisationen. Histadrut, "en i världen enastående arbetarorganisation".

Följande sammanställning, som i några få punkter redovisar formellt skilda, men reellt ytterst närstående riktningar som en enhet, visar partiernas ställning i parlamentet (Knesset) efter valen 1949, 1951 och 1955.

	1949	1951	1955
Herut (frihetspartiet)	14	8	15
Allmänna sionistpartiet	7	20	13
Progressisterna	5	4	5
Religiösa partier	16	15	17
Mapai	46	45	40
Achdut Avoda	—	—	10
Mapam	19	15	9
Kommunister	4	5	6
Arabiska partier	2	5	5
Andra partier	7	3	—

Till stor del är dessa partier, åtminstone programmatiskt, av ungefär samma typ som de i Västeuropa vanliga. Herut och sionistpartiet har ekonomiskt-socialt närmast ett konservativt program med krav på fri företagsamhet, minskad beskattning och stärkande av medelklassen; skillnaden består främst däri att Herut företräder aggressiva tendenser i utrikespolitiken och arbetar med en hetsig propaganda, som framkallat anklagelser för fascistiska och totalitära syften. Progressisterna är ett mellanparti, anslutet till den liberala internationalen, med möjlighet att samarbeta såväl till höger som till vänster.

Av de tre demokratiska partier som kallar sig socialistiska är Mapai ett moderat socialdemokratiskt parti, Mapam har stått kommunistiskt nära och kan fortfarande betecknas som marxistiskt, Achdut Avoda intar en medlande hållning, men företräder utrikespolitiskt vad man i Israel kallar en aktivistisk linje. De religiösa partierna står för judiskt-ortodoxa krav — sträng sabbatslagstiftning, kosher, religiösa skolor, familjerätt byggd på ortodoxa grundsatser. Kommunister, som genom motsättningen mellan Ryssland och Nasser gått starkt tillbaka och nu väntas förlora hälften av sina röster, har till stor del vunnit sina anhängare bland araberna. De partier som speciellt väddar till araberna är snarast följn till inflytelserika lokala ledare och röstar i Knesset nästan genomgående med Mapai.

Centralgestalten Ben-Gurion

Men notiser som dessa ger blott en blek föreställning om den politiska situationen och om partistriderna inför valet. Framför allt bör Mapais centrala ställning betonas. Partiet har ständigt dominerat regeringen, i regel under samverkan med andra demokratiska socialistpartier och progressisterna (vilket för närvarande är fallet), under vissa skeden i allians också med de religiösa partierna och under en tid med allmänna sionistpartiet. Partichefen Ben-Gurion är Israels utan jämförelse främste politiska ledare; han har varit premiärminister i mer än nio av den självständiga statens elva år, har varit den reellt bestående i en rad enskilda frågor och är nu vid 73 års ålder inte bara utåt och inåt personifikationen av den nya staten utan också den man som reellt behärskar regeringen.

Härtill kommer att den i världen enastående arbetarorganisationen Histadrut dominerar av Mapai. Den omfattar mer än hälften av befolkningen och har en vida större betydelse än motsvarande fackorganisationer i andra länder: den sköter för sina medlemmar hälsovård, pensioner, arbetsförmedling och arbetslöshetsunderstöd, den systerorganisationerna "parlament" gick visserligen Mapai något tillbacka, men partiet fick dock över 55 procent av rösterna (vid 80 procenta valdeltagande bland 635 000 röstberättigade) med 17 procent för Achdut Avoda, 14 procent för Mapam och mindre än tre procent för kommunisterna. Stats- och organisationsbyråkratin i Israel, större än i något annat icke kommunistiskt land, består därför alldeles övervägande av till Mapai anslutna, och partiet framstår, trots sin minoritetsställning i parlamentet, som det statsberådande partiet.

Grovkornig Herut-propaganda

Därför är valstriden så starkt koncentrerad till Mapai. Partiet angrips från vänster, särskilt av Mapam, men i mindre grad även av Achdut Avoda, från höger, från de religiösa partierna. Hårdast är angreppen från Herut, och man kan litet överdrivet säga att valstriden främst utkämpas mellan Mapai och Herut. Mapais kamrater i regeringskoalitionen är i viss mån bundna av hänsyn till kollegerna, de allmänna sionisterna, och de religiösa tänker sig möjligheten av en ny allians med Mapai. Herut däremot är totalt hänsynslöst i sina attacker och talar om en regim som måste störtas, om ett "nationalliberal" maktövertagande, om att "det är tid att byta om". Det utmärkande för Heruts propaganda, ledd av M Beigin — lysande folktalare, patetiskt och grovkornigt skämtsam om vartannat — är dels ilskan



Förre generalstabschefen, den enögde Moshe Dayan är kandidat för Mapaipartiet.

och grovheten, dels att man med allmänt liberal-konservativa paroller förenar vädjanden och löften till de nya invandrarna, vilka av lättbegripiga skäl intar en ekonomiskt och socialt eftersatt ställning. "Erfarenheten har visat", heter det i partiets program, att "alla andra partier under någon tid varit eller sannolikt i framtiden blir satelliter till Mapai och att därför Herut har den moraliska rätten att bilda en ny regering i Israel". Självfallet kan partiet inte tänkas komma ens i närheten av en majoritet, men sannolikt vinner det en del röster genom att spela rollen av alternativ och därigenom bli samlare av missnöje.

Till Mapais defensiva aktioner hör att presentera en grupp unga, ryktbara och erkänt skickliga militärer och ämbetsmän för väljarna; partiet vill därmed hävda sin ungdom och verksamhetslust. Bland de främsta namnen på partiets vallista är förre generalstabschefen Moshe Dayan, före statssekreteraren i försvarsdepartementet Simon Peres och förre ambassadören i Washington Abba Eban. Dessa tre herrar är fyrtiårsåldern, eleganta, slagfärdiga, intellektuella, är i hägnet av den store Ben-Gurion partiets mest aktiva valtalarare.

De talar om en ny demokrati genom valreform, om en avideologisering av debatten, om planmässighet och effektivitet, om en kraftig utrikespolitik; de har knappast några nya idéer, men de serverar Ben-Gurions tankar med en iver och upptäckarglädje som ger något av nyhetens behag. För denna andra generation är Israel inte en drömmarnas uppfyllelse, utan ett jungfrueligt land, som skall organiseras, förvaltas, fulländas och — säger kritikerna — disciplineras och behärskas. Dessa teknokrater väcker all respekt, men de har inte Ben-Gurions storhet, inte hans märkliga förening av realism, utopism och hängivenhet.

Strid om skatter och regleringar

Vilka är då de konkreta tvistefrågorna i valkampanjen? Jag kan stanna blott vid några huvudpunkter. I statsfinansiella och ekonomiska frågor är motsättningar till stor del av samma art som i västeuropeiska demokratier. På högerhåll kräver man skattelättnader, men synes ha svårt att i motsvarande grad tänka ut möjliga utgiftsminskningar. Regleringar och valutarestriktioner har i stor utsträckning avskaffats eller uppmjukats, men högern anser takten i denna avveckling vara för långsam, medan särskilt Mapam reagerar i motsatt riktning. Mapai håller på en blandning av offentlig och privat företagsamhet och har i några fall genomfört ett slags avsocialisering, men även på denna punkt kriseras den förda politiken från helt skilda utgångspunkter av partierna till höger och vänster. De ytterst begränsade löneskillnaderna inom offentliga företag — omkring 1:3 i Israel mot 1:12 i USA och 1:50 i Ryssland — anses vara för små av högern, för stora inom vissa vänstergrupper. För det säregna läget i Israel är betecknande att högerpartierna ofta angriper Histadrut lika mycket som statsstyrelsen. Herut kräver att fackorganisationer av denna art skall förbjudas att uppbygga eller äga produktionsföretag; de allmänna sionisterna begär att Histadruts sjukförsäkring och andra välfärdsnordningar skall överföras till staten.

Den ekonomiska debatten är likväl just nu inte särskilt tillspetsad. Israels situation är och förblir visserligen prekär, med ett stort importöverskott, som täcks genom lån, penninggåvor och det ännu några år utgående skadeståndet från Tyskland. Men utvecklingen under de senaste åren har varit positiv; exporten har stigit snabbare än importen och beräknas i år komma att uppgå till närmare 200 miljoner dollar mot 144 miljoner 1958 (importen sistnämnda är 434 miljoner). Prisstegringen, som var 6 procent 1957 och 3 procent 1958, antas i år stanna vid en halv procent.

Mera brännande är frågan om invandrarernas ställning och behandling. Trots de intensiva ansträngningar som gjorts för att utbilda och i yrkesverksamhet placera de nya invandrarna, finns en risk för att dessa till stor del skall bli en kulturell och social underklass. Som exempel kan nämnas att de från Asien och Afrika kommande judarna — vilka i första och andra generationen uppgår till nära 50 procent av befolkningen — i läroverken utgör endast 10 och vid Jerusalems universitet 6 procent av eleverna. Till de aktuella reformkraven hör fri utbildning vid läroverken; för närvarande uppgår årsavgifterna vid dessa till omkring 1 000 kronor, och statsstipendierna är inte talrika nog för att trygga någorlunda jämlikhet i utbildningen.

HERBERT TINGSTEN

Okf. 11.3k.
— 2a
S: a 6